

Aengaende het 9. en eerst beroerende de stad en lande van Heusden, sullen wy rapport doen van d'antwoord ons gegeven, en arbeidende dat de sake verstaen sal worden, so in billikheid behoort: maer aengaende de quotisatie over het Mark-graefschap van Bergen, den Fyaaet, Ruygenhil en Cluyndert en kunnen wy niet verstaen, datter eenige associatie soude wesen, om de selve te belasten met causatie voorz, overmits de selve landen sonder eenig verdrag of consideratie, alleen met geweld ingenomen zijn geweest, en behoren na de Pacificatie wederom te komen in haeren eersten staet en nature.

Aengaende het 10. en 11. sullen wy rapport doen, so dat behoort.

Aldus overgegeven den Heere Prince van Orangien, en Gedeputeerden van de Staten van Holland en Zeeland, den 23 May anno 1577. By ons, en getekent *Gasp. Schetz. Elbertus Leoninus.*

De arttuculen by de Gesanten van den Heere Don Jan van Oostenryck / aen den Heere Prince van Orangien / Staten van Holland en Zeeland overgegeven / nadien daer eerst mondelinge communicatie gehouden was / werden by geschryfte overgegeven in navolgende manieren.

Wettic
len by de
Gedeputeerde
van Don
Jan /
aen den
Prince
van Orangien /
en Gedeputeerde
van de
Staten
van Holland en
Zeeland
geproponeert.

MYn Heeren, de Prince van Orangien en Staten van Holland en Zeeland, sullen verstaen hebben, hoe dat sijn Hoogheid nakomende sijn belofte, heeft doen vertrecken de Spangiaerden, Italianen en Bourgoingonnen krijgslieden uitten lande van herwaers-over: ook dat sijn voorz Hoogheid sichtet den 4. van deser maend ten vertrecke der Generale Staten aengenomen heeft het generael gouvernement der selver, en den behoortlijken solemnelen eed gedaen, in der voegen als de Staten dat begeert hebben, so tot onderholdinge van de vredehandel, als de privilegien van den landen.

Dat sijn Maj. insgelijx geratificeert, geapprobeert, en ge-emologeert heeft het tractaet by sijn Hoogheid gemackt mitten voorz Staten, waer van de selve sijn Maj. God den Heere gedankt en geloofst heeft, en goeden dank weet den genen die sich geemployeert hebben in het feit van de voorz vredehandel en accoord.

Also datter niet en reesteert anders dan het gemeen volk te doen gevoelen de vrucht en effect desselven vredehandels, henlieden te verlossen van de moeiten, armoeden en calamiteiten hier vorens geleden, daer in dit arme Nederland hem gestelt, en ganselijken onderworpen en bedorven vind, door de civile en inlandse oorlogen hier voor tijds gepasseert, wederom yernieuwen de goede eenfamelijkeliefde, unie, accoord en intelligentie die daer placht te wesen, tusschen den onderlaten en Provincien van herwaers-over, onder de onderdanigheid en autoriteit van sijn Majesteit.

Tot welken einde sijn Hoogheid gesonden heeft den Hertog van Aerschoot, Baron van Hierges, den Heere van Willerval, en Adolf van Meetkerke, geassisteert van Doctor Andreas Gail, Ambassadeur van den Keiser, by sijn Hoogheid verfocht daer in hem te willen employeren, aen mijn Heere den Prince van Orangien, en Staten van Holland en Zeeland, om metten selven t'advysen het effect en einde des voorz vredehandels, mitgaders van de verskertheden ten wederzijden daer toe dienende.

Sampt om den voorz Heere Prince, aen te seggen en te verklaren, dat nadien hy verworven heeft, 't gene hy so seer begeert heeft, namentlijk de restitutie van sijn goed en eere: mitgaders het vertrek van de Spangiaerden, waer op hy gefondeert heeft de aenneming der wapenen, dat meer dan tijd ware het land te stellen in rust en vreden, en van sijnent wegen wech te nemen alle suspicie, hem oprechtelijk employerende tot assistentie en vordering van so goeden werk.

En indien hy geen genoegen en heeft van al het gene boven verhaelt is, en ictwes anders begerende is, dat hy opentlijk seggen en verklaren wil, het gene hy vorder pretendeert, tot sijn verskertheid en voldoeninge, op dat hem gegeven mach worden een geheel benoegen.

II. Deel.

Ten effecte van welken wel nodig is, dat het eeuwig edict van 't tractaet by den generalen Staten met sijn Hoogheid gemackt, afgekundigt binnen Brussel, den 17 February, en volgens in andere Sreden en Provincien tot bevestinge vande voorz Pacificatie van Gent, ook mede gepubliceert worde in Holland, Zeeland en den geassocieerden plaetsen, alwaer men verstaet het selve tot noch toe niet gepubliceert te zijn.

Insgelijk, nadien de vrede nu gemackt en gepubliceert is, behoort te cesseren al het gene na hostiliteit of vyandschap smackt, en oorfaek van wantrouwigheid mach geven, als te weten: onderhoud van krijgsluiden, en sterkmakinge van steden en plaetsen, practijken van alliancien, liguen en confederatien, principaelijk met vremdelingen, vergietingen van geschut, de welke behoort in sijn geheel te blijven, tot de resolutie der Generale Staten.

En om hier in en andere noodlijkheden by de vredehandel verklaert, ordre te stellen, tot geheelder volbrenginge van de gewenste vrede, en gemene ruste. Is nodelijk jegenwoordelijk te adviseren, wanneer de voorz Generale Staten behoren te vergaderen.

Alle welke poincten de voornoemde Gecommitteerde van sijn Hoogheid, begeren van de voorz Heeren Prince van Orangien, en Gedeputeerden van Holland en Zeeland, te willen rapporteren aen de voorseide van Holland en Zeeland: gelijk sy doen sullen aen sijn Hoogheid, en andere Staten, de puncten en arttuculen by den voornoemden Heere Prince en Gedeputeerden hunlieden gegeven, verhopende dat ten wederzijden gunstige antwoorde gegeven sal worden. En dat midlertijd alle dingen ten beiden zijden blijven sullen in ruste en tranquilliteit. Gedaen in Sinte Geertruiden-berge den 13 May, 1577.

Op dese propositie hebben de Prince van Orangien / en de Gedeputeerden van de Staten van Holland en Zeeland / des anderen daegs gegeven dese navolgende antwoord.

MYn Heeren, nademael sulks is, dat op de propositie die uwe L. belieft heeft te doen van wegen sijn Hoogheid, om wech te nemen alle wantrouwigheden, die sichenen te beletten den voorgank van den vrede, wy souden openinge doen van de assurentien en verskertheden, die ons dochten betamelijk te zijn ten einde voorz, mijn Heere de Prince van Orangien, en Gedeputeerde van de Staten van Holland en Zeeland geven voor antwoord: dat onnodig soude zijn te begeren eenige nieuwe assurentie, of verskertheden, gemerkt dat de conditien by de Pacificatie beloofst als noch niet en waren volkomen, en dat om wech te nemen de voorz wantrouwigheden, geen beter middel en ware, dan te beginnen met het volbringen der poincten en conditien van de pacificatie van Gent, de welke wy (so vele ons belangt) bereid zijn van onsent wegen te voldoen, so verre daer yet aen gebrake, desgelijx, souden wy wel begeren dat gy van uwerzyde van gelijke wildet doen: en dat daer op mijn Heeren u belieft heeft ons te verfoeken, dat wy by geschryfte souden stellen de poincten en artic. die wy pretenderen noch niet voldoen te zijn. Om dan te voldoen den voorz uwe begeerte en verfoek, hebben mijn Heeren de Prince van Orangien, en Gedeputeerde van de Staten van Holland en Zeeland, wel willen overleveren dese navolgende arttuculen.

In den eersten, dat het advys en antwoord, het welk mijn voornoemden Heere Prince van Orangien, en Staten van Holland en Zeeland, hebben by geschryfte overgegeven mijn Heeren de Generale Staten van de Nederlanden, door handen van de Heere van Willerval, in date den 28 Octobris, 1576. begrijpt veel arttuculen, by de welke blijkt dat de pacificatie gedaen te Marche en Famine, niet en accordeerde mette voldoevinge van de arttuculen der Pacificatie van Gent.

Het welk een oorfaek is geweest, dat de voorz Heere Prince en Staten niet hebben geaccordeert, noch te gadvoyeert de voorz pacificatie, dan onder expresse

Ant-
woorde
by den
Prince
van Orangien
en de
Gedeputeerde
van de
Staten
van Holland
en Zeeland
op
te voorz
propositie
gegeven.

conditien, dat mijn Heeren de Generale Staten fouden van haerder sijde pafferen acte obligatoire, in behoorlijker forme getekent, by hen en de Gouverneurs van de Provincien, Hoofden en Colonels, in conformiteit van 't gene, so brader is gespecificeert in 't voorfz advijs en antwoorde.

Op het welk sy by acte, in date den eersten Marty, verklaert hebben haerlieder meninge altoos geweest te hebben, en noch te sijn in effecte te doen onderhouden de voorfz Pacificatie van Gent, en doen redresseren al het gene datmen bevinden soude ter contrarien en buiten de privilegien, rechten, vryheden en costumen van de Nederlanden, so wel in 't Generael als particulier geattenteert te sijn, en hebben beloofd te doen tekenen sulke resolutie, den Gouverneurs van de Provincien, Hoofden en Colonels der krijgsluiden, alsgehouden sijnde haer daer na te reguleren.

Welke belofte en conditien nochtans niet geffectueert, nochte volbracht en sijn geweest.

Item de Hoogduitsen en sijn noch tegenwoordelijk niet vertrocken, ook mede contrarie de voorfchreven Pacificatie.

Item de goeden van mijn Heere den Prince van Orangien, so wel in dese landen, als Bourgongne en Luxemborg, en sijn noch niet geresitueert.

Noch ook mijn Heere den Grave van Buren sijn soon, 't welk niet alleenlijk en repugneert de voorfz Pacificatie: maer ook de privilegien en de vryheden vanden lande, en ook de conditien van het voorfz advijs en antwoorde.

Item en is de voorfz Heere Prince noch niet wederom geresitueert in sijn gouvernement, also hy het selve heeft by commissie van sijn Maj. gemerkt dat noch het land van Utrecht, noch de steden van der Tholen, Heusden en andere, noch niet vereenigt en sijn in haer oud gouvernement, so sy van te vorens geweest sijn.

Dat meer is, die van den Rade van State hebben hen geheel partydig gedragen in dit stuk, schrijvende brieven aen die van Utrecht, mette welke sy belet hebben, dat sy hen niet begeven en fouden, onder het gouvernement van haren ouden Gouverneur, achtervolgende de voorfz Pacificatie, en de privilegien voorfz niet tegenstaende dat die van Utrecht iteratijvelijk verfocht hebben gehad sulx te mogen doen.

(F.246.) Voorts in plaets van te onderhouden, en te vermeerderen de privilegien van dien lande, so gespecificeert was, niet alleenlijk in de voorfz Pacificatie, maer ook in de conditien van 't voorfz advijs en antwoord, gegeven aen mijn Heeren de Generale Staten, sietmen de selve oentlijk vermindert te sijn: ja gebroken en gevioleert in diverse manieren.

Want mijn voorfz Heeren de Staten hebben by haerlieder instructie gegeven den Gedeputeerden, die aen den voorfz Heere Don Jean gesonden sijn op een nieuw, sedert het voorfz advijs en antwoord (waer in 't selve expresselijk gementioneert was) onderworpen de vergaderinge der Staten, so wel generale als particuliere, ten belofte van Don Jean, de welke behoren te wesen en te blijven vry na de oude rechten, liberteiten en privilegien van den lande, in Provincien en plaetsen die de privilegien sijn hebbende.

Item die van de Religie sijn niet geadmitteert in de plaetsen en steden van de andere Provincien, om aldaer te blijven wonen, volgende de Pacificatie van Gent, so men soude mogen veriferen by veel exempel, in dien men daer op informatien wilden doen nemen.

En nochtans niet tegenstaende al dit selve, en dat de beloften en obligatien begrepen in de voorfz Pacificatie van Gent, en sedert in het gene dat de Staten beloofd hebben aen mijn Heere den Prince van Orangien, en Staten van Holland en Zeeland, noch niet en sijn volbracht, so ist dat sy evenwel Don Jean ontfangen hebben als Gouverneur en Capitein Generael, sonder te hebben 't advijs van mijnen voornoemden Heere Prince, en Staten van Holland en Zeeland, welverstaende nochtans dat daerom de voornoemde Heere Prince en Staten van Holland en Zeeland hen niet hebben willen daer tegens opposeren: maer om dies wille dat het

schijnt, dat de Unie ingevoert door de voorfz Pacificatie, door dese middel te klein is geacht geweest.

En dat meer is, men heeft geaccepteert den voorfz Don Jean met sijn gevolg van Italianen en Spangiaerts, 't welk is contrarie sels het edict van de Pacificatie gemaekt by Don Jean, te Marche en Famine.

Ook mede sietmen, dat contrarie de Pacificatie van Gent, veel vremdelingen, so Italianen, Spangiaerts, als andere, die hen partydig en metten Spangiaerts gehouden hebben, seer groot credit hebben by Don Jean, gelijk daer is Octaviaen Gonzaga, Fernand Nunno, de Secretaris Escovedo, en de Heere van Castel, de welke heeft gefonden geweest in Engeland, om te breken d'Unie van Engeland en dese landen.

Insgelijk Babilista Taxis, en meer andere frequente-rende dagelijx in het Hof van Don Jean, hoe wel deselve seer quade devoiren gedaen hebben tegen het welvafen des Vaderlands, ja sulx dat het gemeen rumoor over al is, dat Don Jean een achter-deure open houd met de boven genoemde, en andere van gelijke stoffe.

Finalijk het schijnt, dat door kracht van de clausulen begrepen in 't verbond en unie, de welke de voorfz Heeren Staten gemaekt hebben (hoe wel by avonture haerlieder mening sulx niet en is geweest) in effecte ingevoert werd een nieuwe forme van inquisitie, ja veel wreder dan te voren, ja niet de selve diemen useert in Spangien, d'welke hun niet informeren van yemand, van wat Religie hy sy, sonder dat hy al voren suspect geworden is, of ten minsten gegeven heeft eenige occasie.

Sulx dat by dese nieuwe forme van verbontenisse alle de wereld in sijn conscientie en Religie ondersocht word, onder 't dex sel van te onderhouden d'ubie, ter contrarie de voorfz Pacificatie tot Gent, en van alle eendrachtigheid.

Men laet hier achterwegen de klachten van de particuliere personen, aengaende de restitutie der goederen, en het bedrog en lofe practijken, de welke gebruiken d'Ontfangers van de Confiscatien; doch om mijn Heeren geen empeichement te geven, met dese kleinigheden, sal men daer van op een andere gelegener tijd breder mogen tracteren en handelen.

Daer bleven ook vele mondelinge propoosten / by sonder beklagde hem de Prince van Orangien / dat hem zijnen zone niet en weder geresitueert / en dat sulx was tegen de privilegien van den Lande / en particuliere jegens de privilegien van d'Universiteit van Loven. Nemende daer op tot getuige van dien Doctor Albertus Leoninus Professor der selber Universiteit aldaer tegenwoordig / welchen Doctor confirmeerde 't selve tegens de privilegien voorschreven te sijn. Daer op de Gedeputeerde van sijn Hoogheid seiden / 't selve geschied te sijn uit Vaderlijke liefde / de welke zijne Majesteit tot hem en zijnen zone was dragende / om hem te prefereren door alle inconvenienten. Daer op de Prince repliceerde / dat sulx niet en kost sijn / dewijle zijne Majesteit hem ter selver tijd maekte balling des Lands / hem benemende alle sijn goed / en krenkende op 't hoogste by mocht / sijn eere.

Desgelijx beklagden hem de Prince / dat hem zijne goederen van Breda niet geresitueert en worden volgende de Pacificatie van Gent. Daer op de voorsz Gedeputeerden seiden / dat vooz so vele 't goed aenging hem wel restitutie behoorde te geschieden / van dat zijne Majesteit als Souberain op 't Huus en Stad wel garnisoen mocht leggen 'allen tijden als hem sulx belieft: daer op de Prince repliceerde / dat sulx een Dasalle wel gehouden was te sijn in tijde van Breda: maer 't selve goed quam hem nu toe / als partje / en sulx aen de Staten specialijken bedongen hebben de.

Ook doleerde de Prince / dat de landen van Utrecht noch onder sijn gouvernement niet en waren gelebert. Daer op de Gedeputeerde van sijn Hoogheid seiden / dat volgende 't consent / advies en verklaringe / so vanden Rade van State / als Rade van Mechelen / Utrecht onder sijn gouvernement niet en behoorde / ten